

במשנת "אין משחזין את הסכין" – ביאור סמיכות

המשניות, ודברי אגדה

אליעזר דיינה, ediena@torontotorah.com

א. עיין משנה זו ומשניות הקרובות עם עין משפט נר מצוה

ב. הון עשיר על המשנה כאן

אין משחזין וכו'. משום דדין זה שייך בטבח, דבעי להזכיר אח"כ יותר מכל אדם, שנאו הכא בין דיני מקח וממכר:

ג. חידושי הרשב"א כאן

מתני' אין משחזין את הסכין בי"ט. איכא למידק היאך שנו הא דהשחזה גבי אין נמנין וחלק בין אין נמנין ובין לא יאמר אדם לטבח שהן בענין אחד בחלוקת הבהמה ושנה באמצע אין משחזין את הסכין, ונ"ל דלפי שאמר חבורה אחת שכאו למנות על הבהמה שאסור להם לפסוק דמים שנה גם כן שאם באו לשחטה שלא ישחזו את הסכין במשחזת ואח"כ שנה במי שיקח מן הטבח מה שמותר לו ומה שאסור לו.

ד. שיטה מקובצת כאן

רשב"א

מתני' אין משחזין את הסכין ביום טוב. הקשו בתוס' היכי תנא הך בבא הכא גבי משקל בשרא וסליק להו בתויבתא. והרשב"א תירץ דכיון דאיירי בענייני בשר איירי נמי אם בא לשחטה שלא ישחזנה.

רדב"ז

ומורי נר"ו כתב דלפירוש זה נפרש מתניתין כך: אין נמנין על הבהמה כו' כלומר חבורה שרצו ליקח בהמה שלמה מהטבח לא יפסקו דמים אבל נמנין עליה מערב יום טוב ושוחטין ומחלקין אותה בני החבורה ביניהם. ואחר כך ביאר כיצד מחלקין אותה ביניהם והתיר ר' יהודה לשקול בשר כנגד הכלי וחכמים אסרו. ועדיין לא הזכיר כלל כיצד יחלק הטבח הבשר אחר שחטה והשלים דין החבורה שלקחו הבהמה ואסר להם להשחזי הסכין לצורך שחטה. ואחר כך הזכיר דין לוקח בשר כיצד יאמר לטבח עד כאן לשונו.

והרב נר"ו חזר והקשה דהיאך סדר התנא דין חלוקת הבהמה במשקל בני חבורה אחת ואחר כך סדר שלא ישחזו הסכין לצורך שחטה והלא ודאי משקל הבשר אחר שחטה הוא. ואף על פי שיש לומר שקשר הענין הביאו לזה שלפי שאמר אבל נמנין ושוחטין ומחלקין ביניהם ביאר כיצד מחלקין. אפילו הכי אינו נכון שהיה לו לומר אבל נמנין עליה מערב יום טוב ואין משחזין את הסכין ביום טוב אבל משיאה על גבי חברתה ושוחטין ומחלקין ור' יהודה אומר שוקל אדם בשר כו' עד סוף פרקין.

רדב"ז

וכתב מורי נר"ו דנראין דברי רש"י שפירש שוקל אדם בשר טבח המוכר בשר במשקל. והא דר' יהודה לא קאי ארישא דנמנין על הבהמה אלא מילתא באפי נפשה היא לומר כיצד ישקול הטבח הבשר. ומורי נר"ו פירש דסדר המשנה כך: בתחלה סדר איסורין דשייכי בלוקח ומוכר אין נמנין על הבהמה כו'. אחר כך איסור דשייך במוכר בלחוד אין משחזין בכף מאזנים. אין משחזין את הסכין כלומר הטבח שמחזק הסכין בחול לחלק ולחתוך הבשר לחלקין אינו רשאי להשחזי ביום טוב אלא משיאה. אחר כך סדר איסור דשייך בלוקח בלחוד לא יאמר אדם שקול לי בשר בדינר וכן עד סוף הפרק הכל דיני הלוקח עד כאן לשונו.

ה. פני משה כאן

אבל משיאה ע"ג חברתה. דשינוי הוא:

ו. קרבן העדה כאן

אבל משיאה ע"ג חברתה. דמשני מדרך חול:

ז. פני יהושע כאן

במשנה אין משחזין את הסכין ביו"ט אבל משיאה על גבי חברתה. ופירש"י בד"ה אבל משיאה היינו משום דמשנה מדרך חול. ולפי"ז נראה דאסור ברישא להשחזי היינו משום דהוי כעובדא דחול דומיא דמתניתין דלעיל, אלא דלפי"ז קשה הא דאמר רב חסדא בסמוך דמתניתין דלא כר"י והא אפילו כר"י נמי מיתוקמא כיון דהוי טעמא משום עובדא דחול ואפשר דרבי יהודה נמי מודה דאסור. והנראה בזה דאה"נ דרב חסדא לאו אפשטא דמתניתין קאי אלא אהך לישנא בתרא דאיכא דמתני להא דר"י אמר שמואל אסיפא אהא דאמרינן אבל משיאה על גבי חברתה להעביר שמנוניתה דוקא אבל לחדדה אסור וא"כ לפי"ז ע"כ לא הוי טעמא משום עובדא דחול דהא בכה"ג דמשיאה ע"כ ליכא עובדא דחול מדשרי להעביר שמנוניתה אלא על כרחך דטעמא דאסור לחדדה היינו משום דמיחזי כמתקן כלי, וכן נראה ג"כ מהא דמסיים אהאי לישנא מכלל דבמשחזת אפילו להעביר שמנוניתה אסור והיינו ע"כ משום דבמשחזת לעולם מיחזי כמתקן. ואף לפמ"ש הר"ן ז"ל דבמתקן כלים אפילו ר"י מודה דאסור כמו שאבאר מ"מ היינו דוקא במשחזת של אבן ולא במשחזת של עץ וכיון דלהאי לישנא בתרא משמע

דאפילו במשחזות של עץ אסור ואפילו להעביר שמנוניתה אע"ג דבכה"ג לאו מתקן גמור הוא אלא על כרחך דאפ"ה אסור משום דמיחזי כמתקן מש"ה קאמר רב חסדא שפיר דהוי דלא כר"י, ונמצא דלפי"ז יפה עולין דברי רש"י לפי דרכו לפרש המשנה כפשטה ומדלא מפליג מתניתין בין של עץ לשל אבן ולא מפליג נמי בין להעביר שמנוניתה ובין לחדדה אלא בין השחזה למשיאה א"כ ממילא משמע דטעמא משום דעובדא דחול היא, כן נראה לי בשיטת רש"י וכן מצאתי בלשון הר"ן ז"ל לפרש כן אוקימתא דרב חסדא אלא שקיצר במובן פירוש המשנה שכתב ג"כ לשון רש"י דמשמע דטעמא משום עובדא דחול וצ"ע:

ה. תפארת ישראל בועז כאן אות ד

[ואילה"ק בצנעה נמי כל שאסרו חכמים בפרהסיא. אז אפי' בצנעא אסור [כביצה ד"ט א']. י"ל דזהו דוקא באסור בפרהסיא משום חשדא. אבל הכא אסור בפרהסיא רק מטעם שלא יקילו ביותר. להשחזו גם במשחזות המיוחדת להשחזה. ונ"ל תו דלהכי מספיק בהך בבא נמי בין אין נמנין להך דלא יאמר לטבח. משום דאין משחזין קאי נמי אבבא דלעיל דשוחטין ומחלקין ביניהן. והיינו לפי מאי דקיי"ל באוקימתא דש"ס. דמתני' לחדדה מיירי. אבל להעביר שמנוניתא. אפילו על גבי משחזות מותר. והרי רט"ז כתב דכל להעביר שמנוניתא אפילו במקום רואין מותר. להכי קמ"ל הכא שפיר. אפילו שותפין שמחלקין ביניהן בסכין. דאיכס רואין טובא. אפ"ה דוקא להשחזה אסור במשחזות. אבל להעביר שמנוניתא מותר. ואי"ל עכ"פ אמאי להעביר שמנוניתא מותר ע"ג משחזות. ניחוש שיחשידהו שעושה כן לחדדה. דאז גם לר"י אסור. מדהו"ל עושה כלי. דעד כאן לא התיר ר"י מכשירי אוכל נפש. רק לתקנם. אבל לעשות כלי למכשירי אוכלין. גם ר"י מודה דאסור מדאורייתא. וכר"ן הכא [ורט"ז ק"ט סק"ב]. ואפילו נימא דחידוד משחזות המיוחדת לזה אינו אסור לר"י רק מדרבנן. מדמחזי כעובדין דחול. וכן משמע מרש"י במתניתין ובגמרא. עכ"פ הרי גם דרבנן חיישינן למראית עין. דמה"ט לא תצא בהמה בזוג לר"ה. מדמחזי כמוליכה להמכר. [כמג"א ש"ה ס"ו]. וכ"כ לא ישלח מנות בג' בני אדם יחד ביו"ט. מדמחזי כמוליכין למכור [תקט"ז מג"א סק"ב]. ואי"ל דמקח וממכר דאסמוכיהו אקרא. כדאורייתא דמי. אבל בעיקרו דרבנן לא גזרי כולהו האי. ליתא, דהרי נר חנוכה דעיקרו דרבנן. ואפ"ה בב' פתחים צריך להדליק בשניהן מטעם חשדא [כא"ח תרע"א ס"ח]. וכ"כ אסור לאכול בשר עוף בחלב שקדים מה"ט [כש"ך י"ד פ"ו סק"ו]. אלמא דאפילו דרבנן חיישינן לחשדא. ונ"ל דשאני הכא. כיון דשותפין הן. ברבים ליכא חשדא [כר"ה כ"ד ב' מג"א רמ"ד סק"ח] ואפילו שנים מחשבו רבים לענין זה [כש"ך י"ד קמ"א סקכ"ז]:

ט. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ד הלכה ט

אין משחזין את הסכין במשחזות שלה אבל מחדדה על גבי העץ או על גבי חרש או אבן ואין מורים דבר זה לרבים כדי שלא יבאו לחדדה במשחזות, במה דברים אמורים בשיכולה לחתוך בדוחק או שנפגמה, אבל אם אינה יכולה לחתוך כלל אין משחזין אותה אפילו על העץ שמא יבא להשחזה במשחזות, ומפני זה אסרו להראות סכין לחכם ביום טוב שמא תהיה פגומה ויאמר לו אסור לשחוט בה משום פגימתה וילך ויחדדנה במשחזות, וחכם שראה הסכין לעצמו הרי זה משאילה לעם הארץ.

י. בראשית כז:

וְעָתָה שָׂא נָא כְּלִיךָ תְּלִיךָ וְקִשְׁתְּךָ וְצַדֵּיךָ וְצִוְדֶיךָ לִי צִיד:

יא. רש"י שם

שא נא - לשון השחזה כאותה ששנינו (ביצה כח א) אין משחזין את הסכין אבל משיאה על גבי חברתה, חדד סכינך ושחוט יפה, שלא תאכילני נבלה:

יב. הגהות הגרי"ש אלישיב כאן

במשנה, אבל משיאה על גבי חברתה. רש"י על הפסוק (בראשית כ"ז ג') שא נא כליך תליך וקשתך, כתב, לשון השחזה כאותה ששנינו אין משחזין את הסכין אבל משיאה על גבי חברתה חדד סכינך ושחוט יפה שלא תאכילני נבלה. והחת"ס (בסוגיין) כתב ע"ז דרך דרוש דלכאורה קשה ממה נפשך אם סמך יצחק על עשיו בעצם השחיטה אמאי הוצרך להזהירו דוקא על הסכין שלא יהיה פגום, וגם אם לא סמך עליו מאי הוצרך להזהירו על כך, ועוד דמה הביא רש"י ראיה מהך משנה. ומפרש החת"ס, דודאי סמך עליו שיודע הלכות שחיטה וישחוט כהוגן ולא הוצרך להזהירו שלא ישחוט עבורו בסכין פגום, ורק יצחק חשש שמא איכא שמנונית של ע"ז בסכין וכדאיתא אהא דנשיו של עשיו היו מורת רוח ליצחק ולרבקה שהיו שוחטות לע"ז, וע"ז אמר לו שישאנה ע"ג חברתה להעביר שמנוניתה. דאם אוכל את הבשר דרך בישול א"צ להדיח את שמנונית הסכין דהא הדרך להדיחו קודם הבישול (כדאיתא ביו"ד סי' ס"ט ס"א), ורק יצחק רצה לאוכלו בצלי וכה"ג צריך להדיח את הסכין ובלא הדחה צריך לקלוף מקום השחיטה. דרש"י מביא (שם פסוק ט) אהא דרבקה אמרה לו להביא ב' גדיי עזים, דפסח היה והוצרך לב' גדיים אחד לפסח ואחד לחגיגה, וא"כ היה צריך לאכול בצלייה דהפסח נאכל בצלי וגם החגיגה הנאכלת עמו צריכה להיות בצלי וע"כ הוצרך לומר לו שדיח את שמנונית הסכין. וא"ש מאי דמיתית רש"י מסוגיין, דמבואר בגמ' דישאנה ע"ג חברתה היינו להעביר שמנוניתה, וגם מה שאמר יצחק לעשיו שישאנה ע"ג חברתה להעביר שמנונית דע"ז.